

Åttio år med musiken som bäste vän, III

**Framtidsvision om den frivilliga
musikundervisningen**

Bo Ingvar Olsson

Innehållsförteckning

Inledning

Upptakten till projekt Lördagsskolan

Den kommunala musikskolan "modell Sverige"

Vilka förväntningar fanns på en musklärare?

Lördagsskola som forskningsprojekt

Utvärdering av Lördagsskolan och idéerna bakom

Sammanfattning

Inledning

*Enligt traditionen bygger man ny kunskap i vår kultur,
nästan
utan undantag, på ett atomistiskt sätt från del till helhet,
där
inte upplevelsen, utan läroboken bestämmer över
kontinuitet
och progression.*

Denna skrift handlar till stor del om ett projekt som en gång på nittiotalet kallades "projekt Lördagsskolan" och ägde rum på musikhögskolan i Malmö och som leddes av fem musiklärare från den kommunala musikskolan och fem metodiklärare från musikhögskolan. Projektet avslutades med att bli till en licavhandling i musikvetenskap 1994 vid Göteborgs universitet. Projekt Lördagsskolan kom att handla om kreativa förhållningssätt i den instrumentalundervisning som bedrevs på den kommunala musikskolans låg- och mellanstadium, men tog också upp problemet med att försöka hitta en ny balanspunkt mellan å ena sidan musikundervisningens nödvändiga kontroll av elevens basfärdigheter på instrumentet och å andra sidan utrymmet för elevens autonomi och behov av eget skapande. Arbetet hade sålunda både ambitionen att försöka vara speciellt vaksam på textens saklighet, men också att vara känslomässigt spontan, alltså både objektiv och subjektiv.

Förhållandet objektiv/subjektiv blev tydliggjort när en teoretiker som David J Hargreaves och en musikforskare som norrmannen Björn-Roar Björkvold konfronterades. Här exponerades både viljan att dokumentera så vederhäftigt

och trovärdigt som möjligt och viljan att vara så pedagogiskt övertygande att man klarar att nå ut med den nya kunskapen till bredare musiklärargrupper.

I en uppsats med titeln "Musikia" skrev jag då att: "Svagheten hos den engelske forskaren David J Hargreaves är att han i sina böcker redovisar många olika författares tankar och slutsatser. Det blir därför ingen riktig polemik eftersom nästan alla riktningar är företrädda - och vem skall kunna befrukta denna mångfald? Vem kan sammanfatta alla visade sanningar i en enkel lättolkad superteori som kan hjälpa oss in i musikpedagogikens nästa utvecklingsfas.

Det är här i denna flora av teorier som idealisten kommer in med sin intuition och övertygelse. Så här beskrev jag Jan-Roar Björkvold i samma uppsats: "Hans storhet märker jag tydligast när han refererar till sina egna barn och när han hänger sig åt vidlyftiga kärleksfulla tolkningar av en röd gummibolls betydelse i en sjuårings liv."

Här såg jag spännvidden mellan polerna Hargreaves och Björkvold och här fann jag många problem att reda ut.

Vi föds som gryende "musiska" människor, säger Björkvold. Prata, dansa, lek och sjung med ditt ofödda barn, uppmanar han blivande föräldrar. Den "musiska" människan sitter djupt i oss. Det "musiska" förhållningssättet vill han se som ett kit i en ekologisk helhet. Det är modet att lyssna till sin intuition som är viktig i hans pol. Att bejaka det man känner och våga dra konsekvenserna fullt ut - utan att först behöva ha ägnat tid åt empiriska studier och experimenterande för att med våra nuvarande forskningsmetoder kunna bevisa något som sannolikt inte går att bevisa.

Jag vill inte påstå att jag ens var i närheten av den självklara enkelhet som Björkvold här talar om - verkligen inte. Men

jag försökte befrukta mitt analytiska jag med mitt intuitiva och jag hoppades kunna bidra med lite ny kunskap med hjälp av mitt projekt "Lördagsskolan" på musikhögskolan i Malmö - detta i väntan på nästa mutation inom *musikpedagogiken* och *The developmental psychology of music*.

Upptakten till projekt Lördagsskolan

Ett delmål med min avhandling 1994 var att beskriva den kommunala musikskolans undervisning på låg- och mellanstadiet. I mitt kunskapssökande efter en så korrekt bild som möjligt, mötte jag många positiva och besjälade inslag i undervisningen. Det var både lärare och undervisningsmetoder som imponerade. Jag mötte emellertid också en musikskola som stod inför en stor förändring i själva kunskapssynen och kanske var det denna process som födde ett sökande efter nytt innehåll, ny pedagogik och nya undervisningsmetoder. Detta rörde inte bara mig, utan också många andra kollegor på fältet.

Ett annat delmål var att ge mig in i den ofta ideologiskt färgade diskussion som fördes om pedagogik och nya undervisningsmetoder och hur man planerar undervisning. Det gällde då i synnerhet undervisning på de lägre stadierna som dominerades av vad jag i avhandlingen kallade för *konvergent tänkande*. Jag saknade moment som improvisation, rörelse och fritt skapande - att göra musiklektionerna till musikaliska upplevelser. Det var den japanske violinpedagogen Shinichi Suzuki som då rörde om i gryta (om Suzuki: läs vidare Bo Ingvar Olsson: Åttio år med musiken som bäste vän II).

Den konvergenta dominansen höll på att mjukas upp och jag mötte för första gången undervisning på traditionella instrument där improvisationsmoment fanns med, även på lägre stadier, liksom gehörsspel och en större benägenhet bland lärare att vilja välja nya vägar. En förändringsprocess

som jag observerade redan under de första åren på 1980-talet. Jag återkommer till detta.¹⁾

Lördagsskolans huvudmoment blev att försöka utveckla, pröva och utvärdera en modell för hur man kan organisera alternativ undervisning på sätt som lämnar större utrymme för barnen att mera självständigt utveckla sitt eget kreativa musikskapande. Forskningsmetoden kom att handla om *aktionsforskning* kring ett utvecklingsprojekt kallad "*lördagsskolan*".

I mitt kunskapssökande använde jag mig av olika datainsamlingsmetoder som att jag försökte redovisa och analysera erfarenheter från mitt eget yrkesliv, sökte efter kunskap i litteraturen, samtalande med lärare, elever, rektorer, föräldrar och lärarutbildare, prövade nya undervisningsformer för att se om det var möjligt att skapa ökat utrymme för det kreativa tänkandet.

Ett problem som gjorde sig påmint tidigt var avsaknaden av en bred och fullödig musikforskning från förr att stödja mig på. Först i slutet av 1980-talet fick Sverige sin första professur knuten till en institution, kallad Musikpedagogiskt Centrum (MPC) med uppdrag att vetenskapligt behandla "frågor och problemställningar i sammanhang där musik ingår i utbildning eller i annan form har en pedagogisk funktion. Ämnet har den empiriska förankringen i musikpedagogisk praxis i vid bemärkelse och ansluter till musikvetenskap och pedagogik". (UHÄ:s ämnesbeskrivning 1988)

Den internationella forskning som ägt rum fram till 1960 har mest handlat om de musikaliska förmågornas natur, planering av kurser, musikämnet i den allmänna skolan, mätning och prognos i musikpedagogik, inlärningsproblem, speciella musikaliska tekniker, utrustning och problem för